

Beszámoló a XIII. Alkalmazott Nyelvészeti Doktoranduszkonferenciáról

Idén ismét megrendezték, még hozzá tizenharmadik alkalommal az Alkalmazott Nyelvészeti Doktoranduszkonferencia az MTA Alkalmazott Nyelvészeti Munkabizottságának és az MTA Nyelvtudományi Intézetének szervezésében. Az alkalmazott nyelvészet számos egyetem doktori programjában jelen van, nagyon sok fiatal kutató műveli magasan ezt a tudományágat. A konferencia arra ad lehetőséget, hogy a doktoranduszok betekintést nyerhessenek egymás kutatási területeibe, megismerkedhessenek az eredményekkel, a különböző módszerekkel, egy-egy kérdéskör problémáival. Nemcsak a témák megismerésére van lehetőség, hanem a tudományos problémák megvitatására is.

Az előzetes jelentkezés során 12 absztraktot fogadtak el, ebből végül 11 előadást hallhattunk, 3 szekcióban. Hunyadi László, a Debreceni Egyetem tanára (aki az elméleti nyelvészet mellett számítógépes nyelvészettel is foglalkozik) mondott köszöntőt, és vezette az első szekciót. A szekció első előadója Balogh Andrea, az ELTE BTK Nyelvtudományi Doktori Iskolájának hallgatója volt, aki a játéknyelvi kommunikációs problémákkal, a videójátékok fordításával foglalkozott. Az előadó hosszú távú célként egy adatbázis létrehozását tűzte ki, azonban már az eddigi eredmények is ígéretesek. Még mindig az angol az uralkodó nyelv a játékok, illetve játékosok között, Balogh Andrea azonban valamiféle elmozdulást érez, a játékosok egyre többször használják anyanyelvüket a játékkal kapcsolatos kommunikáció során.

A második előadó Asztalos Anikó, az ELTE Alkalmazott nyelvészeti doktori programjának a hallgatója volt. Előadásának a témája a közoktatásban tanuló diákok, valamint a tanárok szóátadásának a vizsgálata volt. Kutatásában több tudományterület szempontjából tárgyalta a témát. Mint az az eredményekből kiderült, van összefüggés az órán alkalmazott munkaforma, illetve a szóátadások között. Azért is fontos ez a kutatási terület, mert az eredmények figyelembevételével, azok felhasználásával lehetséges volna növelni a diákok órai beszédidejét.

Harmadikként Kiss Anitának, a Debreceni Egyetem doktoranduszának attitűdvizsgálatával ismerkedhettünk meg. Az előadó olyan fiatalokat vizsgált, akik az egyetem megkezdése előtt határon túli magyarok lakta területen éltek, s csak az egyetem elkezdésével kerültek Budapestre. Kontrollcsoportként magyarországi származású egyetemistákkal beszélgetett. Végeredményként azt állapította meg, hogy a nyelvi változatosságot a legtöbben tiszteletben tartják, pozitívan értékelik, míg mások semleges viszonyulnak hozzá.

Az első szekció utolsó előadója a Szegedi Tudományegyetem doktorandusza, Üveges István volt, aki jogi szövegeket tett vizsgálata tárgyává. Az előadó különböző nyelvtechnológiai szoftverekkel dolgozott. Olyan névelemeket keresett magyar jogi szövegekben, melyek keresése a rendelkezésünkre álló szoftverekkel nem kielégítő. A Miskolci Jogi Korpuszból vett szövegeket a

magyarlanc nevű nyelvi elemzőn és egy másik tulajdonnév-felismerő szoftveren futtatta át. Az eredmények bizonyították, hogy a használt szoftverek fejlesztésre szorulnak. Míg a hagyományos tulajdonnevek felismerésében elég hatásosak voltak, a jogi névelemek esetében csökkent a pontosság aránya.

A második szekció elnöke Deme Andrea, az ELTE Fonetikai Tanszékének munkatársa volt. Ebben a szekcióban három doktorandusz mutatta be kutatási területét. Elsőként Weidl Zsófia, az ELTE Alkalmazott nyelvészeti doktori programjában tanuló fiatal kutató ismertette a kutatását. A szerző középiskolások beszédét vizsgálta, azon belül pedig az egyet nem értés pragmafonetikai jellemzőit. A kísérleti személyek párokat alkottak, így 5 pár alakult ki, minden beszélő fiú volt. Hipotéziseiben az alaphangmagassággal, az artikulációs tempóval, valamint az egyszerre beszéléssel kapcsolatban tett megállapításokat. Az eredmények azt tükrözték, hogy egyetértésnél nagyobb az egyszerre beszélés aránya, mint egyet nem értés esetén. Az alaphangmagasság és az artikulációs tempó tekintetében nagyok az egyéni beszélői eltérések. Az is megfigyelhető, hogy a beszélők összehangolták beszédüket. Számos kutatási lehetőség van még a témában, lehet lányok beszédét vizsgálni, vagy más szupraszegmentumokat bevonni a vizsgálatba.

Gyulai Lívია, a második szekció második előadója, a Szegedi Tudományegyetem elméleti nyelvészet mesterképzésének hallgatója korpuszalapú vizsgálatot mutatott be. Kutatásában az igekötők tipikus viselkedésével foglalkozott. Azt vizsgálta, hogy egy adott igekötő-ige párnak van-e kompozicionális vonzata. Készíthetők többek között szótárak, melyek az idiomatikus szerkezetekhez nyújthatnak segítséget.

A szekció utolsó előadója, az ELTE Doktori Iskolájának doktorandusza, Jankovics Julianna értelmi fogyatékosok beszédével foglalkozott, jelen kutatásban a kérdő funkciójú megnyilatkozásokkal. Az előadó beszámolt arról, hogy az előzetes szakirodalmak alátámasztják a kutatás fontosságát, hiszen az ép és mentálisan sérült személyek beszéde számos ponton eltér. Az első hipotézis, miszerint az értelmi fogyatékosok alapfrekvenciája magasabb, mint az ép beszélőké, bizonyítást nyert. Az artikulációs tempóra tett előfeltevés, miszerint a mentálisan sérülteké elmarad az ép személyekéhez képest, szintén bizonyítást nyert. Azt azonban nem sikerült bebizonyítani, hogy az egyes beszélőkön belüli variabilitás nagyobb lenne az értelmi fogyatékosok esetében, mint a kontrollcsoportnál. Az előadó hangsúlyozta a kutatás kiterjesztésének fontosságát, mert anélkül nem lehet teljesen biztos következtetéseket levonni.

A harmadik szekciót Markó Alexandra nyitotta meg, aki az ELTE Bölcsészettudományi Karán működő Fonetikai Tanszék vezetője. Elsőként Kovács Viktóriát, a Szegedi Tudományegyetem doktoranduszát hallhattuk, akinek a kutatása az elérhetőségi elmélettel foglalkozott. Kutatásával a gépi tanítás eredményességén szeretne javítani. Az eredmények végül azt mutatták, hogy sikerült javulást elérni a tanításban, leginkább a pontosság szempontjából.

Másodikként Bartók Márton, az ELTE Nyelvtudományi Doktori Iskolájának doktorandusza, az MTA-ELTE Lendület Lingvális Artikuláció Kutatócsoport kutatója adott elő. Vizsgálódásának tárgya az érzelmek zöngképzésre gyakorolt hatása volt. Fő irányvonalként a megbirkózási potenciál és az alaphangmagasság összefüggését jelölte meg. A kutatás szerint a megbirkózási potenciál mérsékelt megjelenése esetén az izomfeszítettség okozza a magasabb alapfrekvenciát. A kísérletben 17 férfi és 17 nő vett részt, mindegyiküknek egy kártyajátékot kellett játszaniuk, a kísérleti személyeknek kártyák nagyságát kellett megtippelniük, ezt az *alacsonyabb, magasabb* hangutasítással tehették meg. Véletlenszerű tippelés esetén a megbirkózási potenciál hiánya lép életbe, magabiztosság esetén pedig magas megbirkózási potenciálról beszélünk. Az eredmények azt tükrözik, hogy ha a megbirkózási potenciál hiányzott, az alaphangmagasság alacsonyabb volt, azaz rezignáció lépett fel. A kísérlet során fellépő nem természetes körülmények is befolyásolhatták a személyek beszédét, ez magyarázhatja azt a jelenséget, hogy néhány helyen nincs különbség a vizsgált beszéd és a kontrollkondíció között. A kontrollkondíciót a játék után felvett olvasott produkció szolgáltatta.

Huszár Anna, aki szintén az ELTE Nyelvtudományi Doktori Iskolájának doktorandusza, a mesék különböző karaktereinek alaphangjellemzőit hasonlította össze felolvasás során. A vizsgálat tényezői az alapfrekvencia, a hangterjedelem, valamint a zöngképzés voltak. A felolvasást dráma szakos középiskolás tanulók végezték, egyszer semleges felolvasva, egyszer pedig eljátszva a karakterüket. Minden szempontból eltérést figyelhettünk meg, azaz megállapítható, hogy egy-egy mese különböző karaktereinek megvalósításához több szempontból is variálták hangjukat a beszélők.

Az idei konferencia zárásaként Klenk Márk kutatását ismerhettük meg. Az előadó az ELTE Nyelvtudományi Doktori Iskolájának Fordítástudományi programjában vesz részt. Az Alaptörvény angol nyelvű változatait, azok közül is az első és a legfrissebb változatot vizsgálta. A szerző felhívta a figyelmet arra, hogy a fordítástudományban kiemelt szerepe van a minőségnek, azon belül a terminológia pontos fordításának. A vizsgálatok azt bizonyították, hogy 20 terminus esetében nem igazolható az újrafordítás, legalábbis a forrásnyelv az adott szavak esetében nem változott. A feltételezése az volt, hogy a szavakat a minőség javításának érdekében fordították újra. Az előadás ezekre a változtatásokra mutatott rá, a fogalmi eltérések magyarázatán keresztül.

A konferencia kellemes hangulatban, családias légkörben zajlott, a szakmabeliek és az előadók érdeklődő figyelmének kísértével. A hagyománnyá vált doktoranduszkonferencia jövőre is megrendezésre kerül, ahová a szervezők az előző évekhez hasonlóan várják a kiváló fiatal kutatók előadásait, eredményeit, kutatómunkáit.

MRÁZIK ISTVÁN

ELTE BTK Fonetikai és Pszicholingvisztikai Diákműhely
mrazik.istvan@gmail.com